

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2019-06-03 Nr. 63

I 2019-05-23 Nr. (19.3-19)3-757

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO TEIKIMO IŠVADOMS GAUTI

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija (toliau – *Asociacija*) susipažino su Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos (toliau – *Ministerija*) parengtu ir teikiamu išvadoms gauti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2 ir 3 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3021“ projektu (toliau – *Nutarimo projektas*), kuriuo siūloma nepritarti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2 ir 3 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-3021 (toliau – *Įstatymo projektas*) dėl šių pagrindinių priežasčių:

1. Nėra pateiktas detalus skaičiavimas kokią įtaką Įstatymo projektas turės konkurencijai ir galutinėms šilumos kainoms.
2. Keičiami ŠŪĮ 2 ir 3 straipsniai nėra suderinti su Įstatymo specialiosiomis normomis – 10, 10¹, 32 ir kt. straipsniais.
3. Įstatymo projektu siūloma reguliuoti visus šilumos gamintojus.
4. Nėra jokio skatinimo mechanizmo gaminti kuo daugiau ir kiek įmanoma pigesnės šilumos energijos.

Asociacija griežtai nesutinka su Nutarimo projekte suformuluota išvada ir ją lydinčiais argumentais. Specialiai ar dėl nesupratimo Ministerija teikia šališką išvadą, galimai neįsigilinus į Įstatymo projekto tikslus ir esmę, todėl aukščiau išvardinti motyvai nesunkiai paneigiami.

1. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – *Komisija*) 2018 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. O3E-54 patvirtinta nauja šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarka (toliau – *Naujoji tvarka*) formuoja prielaidas ir „laukinės“ konkurencijos tikslą – išstumti iš šios veiklos konkurentus, užimant kuo didesnę šilumos gamybos dalį ir taip uždirbti kuo didesnę pelną, kuris atskirai grupei nepriklausomų šilumos gamintojų (toliau – *NŠG*) yra iš viso neribojamas. Akivaizdu ir be skaičiavimų, kad ši NŠG grupė to natūraliai sieks, o sumažėjus ar ***išnykus konkurencijai, atsiras prielaidos atsiūmti „konkurencijos“ laikotarpiu prarastas lėšas***. Be abejo, tokia „konkurencija“ netvari ir neduos vartotojams ekonominės naudos ilguoju laikotarpiu. Įstatymo projektu siūloma metinio galios aukciono būdu ***išaiškinti mažiausias šilumos gamybos sąnaudas formuojančius gamintojus*** ir jiems užtikrinti reguliacinį minimalų ekonominį gyvybingumą (padengti faktinius kapitalo kaštus), kad jie galėtų išlikti ir nuolat konkuruoti šilumos gamybos rinkoje ilgą laikotarpį ir neleistų izoliuotoje centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – *CŠT*) sistemoje susidaryti oligopolijoms ar naujoms monopolijoms. Norėdami padengti eksploatacinius kaštus ir uždirbti pelną visi gamintojai turės kas mėnesį konkuruoti šilumos gamybos aukcionuose ir tai papildomai garantuos veiksmingą konkurenciją, skatinant mažinti sąnaudas.

Priėmus Šilumos ūkio įstatymo pataisas, nuolat ir tvariai veiktų efektyviausi šilumos gamintojai, jiems būtų padengiami tik pagrįsti kapitalo kaštai, o ***pelnas uždirbamas tik efektyvaus veikimo dėka. Dabartinė Šilumos supirkimo tvarka***, kai pelną lemia šilumos gamintojų skaičius ir amžius konkrečioje CŠT sistemoje, ***neužtikrina šilumos tiekimo mažiausiųjų sąnaudų***, kaip kad reikalauja galiojantis Šilumos ūkio įstatymas. Esant tokiam reguliavimui, daugiau į šilumos gamybos šaltinius nebeinvestuojama, nes nėra jokių garantijų dėl investicijų grąžos. Dabartinė tvarka užkerta kelią pažangai.

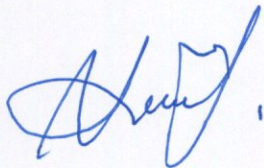
2. Jei, Ministerijos nuomone, Įstatymo projekto 2 ir 3 str. nuostatos nėra suderintos specialiosiomis normomis – 10, 101, 32 ir kt. straipsniais, tai tą gali padaryti pati Ministerija arba savo išvadoje pasiūlyti tai atlikti Įstatymo projekto iniciatoriams, tačiau ***tai nėra argumentas nepritarti visam projektui***.
3. Šiuo metu (ir ateityje) nei viename Lietuvos mieste ***nėra pakankamo skaičiaus konkurencingų šilumos gamintojų***, todėl Komisija ***įvedė šilumos gamybos kainų apribojimą visiems šilumos šaltiniams***. Tai akivaizdžiai patvirtina, kad izoliuotoje ir netolygiai veikiančioje CŠT sistemoje ***realios konkurencijos žiemos mėnesiais nėra*** ir nebus. Tokia sistema ***garantuoja didelius nereguliuojamus pelnus seniau veikiantiems nereguliuojamiems NŠG***, tačiau diskriminuoja naujai pastatytus ir reguliuojamus objektus. Tai nelygiavertės konkurencijos įrodymas. Siūlomomis Įstatymo projektu pataisomis ***reguliuojama tik faktinių investicijų grąža ir tik galios aukcione dalyvaujantiems gamintojams***, o ***papildomą neribojamą pelną visi gamintojai gali užsidirbti mėnesiniuose šilumos gamybos aukcionuose***. Taip derinamas išlikimas konkurencinėje erdvėje ir sudaromos prielaidos ***užsidirbti gerą pelną tik efektyviai gaminant šilumą***. Pagal dabar galiojančią tvarką, ***pelno dydį lemia jau susigrąžintų investicijų dalis ir skirtingas reguliacinis gamintojų statusas***. O tai neužtikrina mažiausiųjų sąnaudų ir pažeidžia Šilumos ūkio įstatymo nuostatas.
4. Įstatymo projekto nuostatos ***labai aiškiai konkurenciją dar sustiprina***, lyginant su dabartine tvarka, kadangi kasmet ***konkurencija vykty ne tik dėl reguliuojamos investicijų grąžos***, bet ir kiekvieną mėnesį visi šilumos gamintojai ***papildomai konkuruotų dėl šilumos gamybos apimčių***. Nesudalyvavus gamybos aukcione su pasiūlyta galios aukcionui šilumos kaina, tą mėnesį netenkama ir kapitalo sąnaudų atitinkamos dalies. Tokia sistema užtikrintų tvarią konkurenciją, patikimą šilumos tiekimą ir mažiausią šilumos kainą vartotojams, kadangi ***sudaro prielaidas pelną užsidirbti tik efektyvumo sąskaita***, skirtingai nei dabar. Pažymėtina, kad pagal dabartinį „mėnesinės“ konkurencijos modelį visi šilumos gamintojai stengiasi maksimaliai uždirbti pelną žiemos mėnesiais, kadangi šiltojo periodo gamybos pasiskirstymas neaiškus ir veikla nepelninga. Dėl to ***žiemos mėnesiais šilumos vartotojais permoka už šilumą***, o šiltuoju laikotarpiu, kai jau veikia konkurencija, gauna pigesnę šilumą, kuri vėl brangsta rudenį. Siūlomomis Šilumos ūkio įstatymo pataisomis būtų išlygintos šilumos kainos metų bėgyje, mokamos mažesnės kompensacijos socialiai remtiniams vartotojams žiemos mėnesiais, o valstybė mažiau prarastų biudžeto lėšų.

Be visa to, kas išdėstyta, Asociacija dar kartą atkreipia Ministerijos dėmesį, jog remiantis Šilumos ūkio įstatymu, nuo 2018 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Komisijos patvirtinta Naujoji tvarka, kuri reglamentuoja šilumos supirkimą iš NŠG, sudaranti labai palankias sąlygas be jokios atsakomybės ir kontrolės vystyti verslą nereguliuojamiems NŠG, o reguliuojamoms CŠT įmonėms paliktos visos prievolės, atsakomybė, rizika ir galimi finansinius nuostolius bei paskolos vamzdynų ir katilinių modernizavimui – sudarytos nevienodos sąlygos rinkos dalyvių (CŠT ir NŠG) veiklai. Jau per pastarąjį šildymo sezoną pastebėti šie Naujosios tvarkos trūkumai:

- I. Šilumos gamintojai žiemą, kuomet šilumos gamybos konkurencijos nėra, aukcione siūlė maksimaliai aukštas šilumos kainas, kadangi *visi siekė užsidirbti pakankamai pajamų, nes vasarą dalis gamintojų gali neparduoti šilumos dėl realios konkurencijos*. Asociacija nedelsdama apie tai savo raštu 2019 m. vasario 27 d. pranešė LR Seimo nariams, kad dėl Komisijos priimtos Naujosios tvarkos gyventojai šildymo sezono metu pirs šilumą brangiau, o vasarą, kuomet šilumos poreikis yra labai mažas, pigiai. Faktinė statistika tą patvirtino.
- II. Dėl Naujosios tvarkos netvaraus konkurencijos modelio artimiausiu metu nei CŠT, nei NŠG didžiuosiuose miestuose neplanuoja jokių reikšmingų investicijų, skirtų tiek šilumos kainų mažinimui, tiek patikimumo užtikrinimui, kadangi neaišku, ar bus padengtos investicijos, nesant apibrėžtumo kas gamins šiluminę energiją.
- III. Neatliktas vertinimas, kaip tokia padrika šilumos gamybos konkurencija įtakos šilumos kainas ateityje. Tikėtina, kad dalis biokuro katilinių bus priverstos nutraukti veiklą ir neatsiras naujų. Atsinaujinančių išteklių dalis kuro struktūroje mažės, o vartotojai už šildymą mokės brangiau.
- IV. Ministerija parengė Šilumos ūkio įstatymo 2, 36, 37 str. pataisas, kurių tikslas savivaldybėms priklausanti šilumos ūkį privatiems asmenims perduoti tik koncesijos sutarties pagrindu (nebelieka nuomos ar kitų valdymo perdavimo sutarčių pagrindų), kadangi Ministerija Šilumos ūkio įstatymo 2, 36, 37 str. pakeitimo projekto aiškinamajame rašte teigia, kad tik pačios savivaldybės privalo organizuoti šilumos ūkio veiklą: „*Kaip nustatyta Šilumos ūkio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje, savivaldybės tvarko šilumos ūkį pagal savivaldybių tarybų patvirtintus šilumos ūkio specialiuosius planus. Specialiaisiais šilumos ūkio planais atitinkamoje savivaldybės teritorijoje yra įgyvendinama Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija ir Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje nustatyti sprendiniai ir priemonės. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 30 punktu, šilumos tiekimo organizavimas yra savarankiškoji (Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų nustatyta (priskirta) savivaldybių funkcija. Taigi savivaldybės institucija pagal kompetenciją privalo tvarkyti šilumos ūkį (taip pat ir perduoti jį valdyti kitiems asmenims), atsižvelgdama į Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje nustatytus sprendinius ir priemones ir kitus teisės aktus*“. Deja praktika rodo, kad tų miestų ar rajonų savivaldybės, kuriuose veikia NŠG turi ribotas galimybes organizuoti patikimą ir mažiausiomis sąnaudomis grįstą šilumos tiekimą vartotojams, o į šilumos gamybos rinką atėjęs privatus kapitalas laukto rezultato šilumos vartotojams neduoda.

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, **Asociacija siūlo LR Vyriausybės nutarimu pritarti Įstatymo projektui arba siūlyti iniciatoriams tobulinti**, jei Ministerija mato akivaizdžių redakcinio pobūdžio klaidų.

Prezidentas

dr. Valdas Lukoševičius